

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Oslo politidistrikt
Postboks 2093 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

21/2205 - 3 / IVS002

04.01.2022

INSPEKSJON/TILSYN AV OSLO POLITIDISTRIKT – ENHET ØST

Den 22. til 24. november 2021 gjennomførte Oslo statsadvokatembeter inspeksjon av Oslo politidistrikt, enhet Øst (heretter ENØ).

Inspeksjonen ble utført av førstestatsadvokatene Nina Prebe og Jens Olav Sæther og statsadvokatene Stein Vale, Anne Christine Stoltz Wennersten, Irlin Irgens og Ingrid Vormeland Salte. Med på inspeksjonen som observatør var også politioverbetjent Simen Kalnæs Danielsen, IKT prosessforvalter straffesakssystemene, KRIPOS.

Under inspeksjonens første dag hadde vi et felles møte på Stovner politistasjon med ledelsen for ENØ;

John Roger Lund – enhetsleder ENØ
Trine Dyngeland Leiros – fungerende seksjonsleder påtale ENØ
Bente Gerner – avsnittsleder påtale generelt
Terje B. Dahl – seksjonsleder etterforskning generelt
Astri Johanne Holm – seksjonsleder etterforskning VNR
Beate Brinch Sand – påtaleleder felles enhet for påtale

Under det innledende møtet ble det gitt en oversikt over sentrale området for Enhet Øst, en orientering om etterretningsbildet i enheten og en oversikt over temaet menneskehandel og vold i nære relasjoner.

I forkant av inspeksjonen hadde enheten på anmodning fra oss fremskaffet statistiske opplysninger og besvart enkelte spørsmål, som dels ble utdypet under møtet. Statsadvokatene mottok en god redegjørelse fra ENØ, som delvis gjengis i rapporten i det følgende i *kursiv*.

1. Oppsummering av funn

- ENØs arbeid med saker med gjerningspersoner under 18 år er systematisk og godt.
- Politiet erfarer at barnevernet ikke har tilstrekkelige tiltak for barn under 18 år som begår alvorlig kriminalitet. Det er også en utfordring at flere barnevernsansatte ikke tør å anmelde vold og trusler som de utsettes for.

- Tiltaler i saker med gjerningspersoner under 18 år (U18) sendes ikke tingretten for berømmelse hvis ungdomsjuristene ikke selv har kapasitet til å aktorere saken innenfor rettens frist på 6 uker. Sakene blir derfor liggende i påvente av kapasitet hos påtaleansvarlig. Denne praksisen må opphøre.
- Det er godt samarbeid mellom forebyggende og etterforskning i saker som gjelder mishandling i nære relasjoner.
- Det er gjort en særskilt kartlegging av saker som gjelder mishandling i nære relasjoner og hvor gjerningspersonen har tilknytning til gjeng/kriminelle nettverk. Av disse (41 personer) er 92 % også registrert med narkotikakriminalitet.
- Etterforskning av sakene som gjelder mishandling i nære relasjoner holder jevn og god kvalitet.
- ENØ har ikke gjennomført systematisk erfaringslæring i 2021.
- ENØ mottar en voldtekts sak per uke fra FEE. ENØs etterforskning og påtaleavgjørelser i disse sakene er av god kvalitet.
- Det er en tredobling av antall kapasitetshenleggelse fra november 2020 til oktober 2021.
- ENØs restanser særlig i anmeldte saker over 12 måneder øker.

2. Om Enhet Øst (ENØ)

2.1 Organisering

ENØ er lokalisert på Stovner og Manglerud politistasjon. ENØ har til sammen ca. 450 ansatte og håndterer ca. 19 000 straffesaker per år.

Det er ikke opplyst endringer i organiseringen ved ENØ siden forrige inspeksjon, se rapport, 19. juni 2020, ut over følgende;

Påtaleseksjonen ledes midlertidig av politiinspektør Trine Dyngeland Leiros. Det er ansatt ny seksjonsleder som tiltrer 01.02.2022. Dette er politiinspektør Per Thomas Omholt fra Sør-Øst politidistrikt.

Påtaleseksjonen består av to avsnitt. Påtaleavsnitt vold i nære relasjoner ledes av fungerende politiinspektør Rita Parnas. Avsnittet skal bestå av 13 jurister samt leder, men har vært underbemannet siden våren 2021 med mellom 8 og 11 jurister. Påtaleavsnitt generell ledes av politiinspektør Bente Gerner. Avsnittet består av 17 jurister samt leder. Av disse er 3 jurister dedikert til spesiell innsats og 3 jurister dedikert til saker med gjerningsperson under 18 år (U-18 saker).

Påtaleseksjonen har i løpet av 2021 gjennomført 6 ansettelsesprosesser. Avsnittene har hatt vakante stillinger gjennom hele 2021, og er nylig fylt opp i forbindelse med siste ansettelsesprosess, som nylig ble avsluttet. Som følge av nye oppsigelser skal seksjonen starte sin syvende ansettelsesprosess i desember.

2.2 Endringer i saks- og trekkinstruksen for enheten

Hatkrim-sakene, som tidligere var lagt under ENØ, ble i 3. kvartal 2020 overført til felles kriminalenhet. Saker om innsynsbegjæringer, som tidligere var fordelt til Felles enhet påtale (FP), ble fra og med juni 2021 fordelt til de geografiske driftsenhetene og Felles enhet. Sakene er fordelt etter en jourordning.

Det er forventet ny hovedinnretning for fordeling av straffesaker i Oslo politidistrikt. Denne er under arbeid.

2.3 Kompetanse

2.3.1 Status for påtale og etterforskning

Etterforskerne ved ENØ er enten politiutdannede generalister eller sivilt utdannede. En del etterforskere har videreutdanning, men det opplyses at det er et stort etterslep på videreutdanning i etterforskning ved Politihøgskolen (PHS). Det arbeides med PHS og Fag- og opplæringsansvarlig i Oslo politidistrikt (FOA) for å få utvidet dette tilbudet.

Etterforskerne ved seksjon for vold i nære relasjoner jobber tett med juristene ved seksjonen samt seksjon for risikovurdering og forebygging av vold i nære relasjoner (RISK). Satsningen på området har medført at seksjonens restanser er under kontroll. Det er opplyst at samarbeidet med RISK har medført lavere gjentakelsesprosent i de sakene som avdekkes og hvor det foretas risikovurdering og forebyggende arbeid.

Juristene ved seksjon for vold i nære relasjoner har etter det opplyste god kompetanse, hvorav alle har erfaring fra andre tjenestesteder eller yrker. Fra politiets redegjørelse hitsettes:

Påtaleavsnitt 1 (VNR) har over flere år hatt en stabil arbeidskraft med personell som har opparbeidet seg en betydelig kompetanse på feltet vold i nære relasjoner med fordypninger innenfor grov vold mot barn, voldtekt, tvangsekteskap, kontaktforbud med elektronisk kontroll, straffeprosess, æresrelatert vold og omsorgsunndragelse.

Avsnittet mistet i perioden mai til september 5 av 8 politiadvokat 2 og har i 2021 vært preget av vakante stillinger og utskiftninger av personell. Dette har blant annet gått utover avhørslederkapasiteten ved enheten. Det har ukentlig siden august vært behov for bistand til å lede tilrettelagte avhør.

Vi har fått opplyst at juristene på generelt avsnitt har bistått avsnitt for vold i nære med tilrettelagte avhør som følge av vakansene på seksjon for vold i nære relasjoner.

2.3.2 Kompetanseheving/opplæring/systematisk erfaringslæring

Enheden opplyser at det for nye politijurister innhentes uttalelse fra domstolene, samt at de har med seg en erfaren politijurist i retten de første gangene.

Når det gjelder såkalt systematisk erfaringslæring, er det ikke gjennomført noen slike ved enheten i 2021, men det opplyses at dette er en målsetting for 2022.

Systematisk erfaringslæring er en del av obligatorisk årlig opplæring (OÅO). Statsadvokatene er pålagt å delta i systematisk erfaringslæring i 2021, jf. Riksadvokatens brev 02.10.2020 "Riksadvokatens føringer for statsadvokatenes fagledelse", jf. også Oslo statsadvokatembeters fagledelsesplan for 2021. Det at det ikke gjennomføres systematisk erfaringslæring medfører at politijurister og etterforskere ved ENØ mister den arena for kompetansebygging og kompetanseoverføring som slik erfaringslæring er ment å være. Vi ber derfor om at ENØ prioriterer deltakelse i systematisk erfaringslæring for 2022.

Det er for øvrig opplyst at det i 2021 er iverksatt evaluering av tilrettelagt avhør og rettsmedisinske undersøkelser månedlig, koordinert av barnehuset. Videre er det opplyst at det foretas jevnlige evalueringer gjennom politiarbeid på stedet (PPS) tilbakemeldingsmøter, gjennom undervisningsopplegget i OÅO. Juristene ved seksjon for vold i nære relasjoner deler i tillegg læringspunkter fra alle dommer til etterforskerne og øvrige jurister. Dette er bra og bør videreføres.

3. Ungdomssaker (U18)

Endringer siden inspeksjonen i 2020:

Det ble i 2020 opprettet et eget avsnitt på etterforskning som kun arbeider med saker hvor mistenkte er under 18 år. Seksjonen består av to politifaglige etterforskningsledere (PEL) og åtte etterforskere. I motsetning til tidligere er det nå tre jurister fra generelt påtaleavsnitt som kun trekker saker med mistenkte under 18 år. Disse trekker saker fra hele enheten. Seksjonen trekker kun saker med mistenkte under 18 år. Der det er mistenkte over 18 år i samme sak/kompleks, er hovedregelen at saken trekkes av generelt avsnitt. Det samarbeides likevel i disse sakene.

Det er innført samhandlingsmøte hver onsdag med forebyggende på både Manglerud og Stovner. Agendaen er da samarbeid om aksjoner, status, tendenser, særvilkår mv. Dette bidrar til økt informasjonsutveksling mellom etterforskningsseksjonen og forebyggende enhet og oppleves positivt.

Særlige utfordringer:

Avsnittet erfarer at sakene ofte tar for lang tid å få iretteført. Det er gitt føringer fra påtaleledelsen om at sakene ikke skal sendes tingretten for berømmelse hvis påtaleansvarlig ikke selv har kapasitet til å aktorere saken innenfor rettens frist på 6 uker. Dette medfører at sakene blir liggende flere uker før den sendes retten. Som nevnt over, må dette opphøre. I tillegg er det en saksbehandlingstid på PUM på mellom to og fire måneder. Juristene mener selv at det bør tas initiativ til å f.eks. forhåndsberamme disse sakene for å unngå unødvendig saksbehandlingstid. Tingretten berammer erfaringsmessig sakene raskt. Tilsvarende gjelder

ikke for lagmannsretten, hvilket betyr at det tar for lang tid før ungdommene kommer i gang med straffegjennomføringen.

Avsnittet opplever en økning av alvorlige straffesaker med mistenkte under 15 år. Denne økningen gjenfinnes ikke i statistikken som er innhentet, med unntak av antall saker som gjelder trusler med kniv eller annet farlig redskap.

	2019	2020	HIÅ 2021
Vold	270	216	275
Kroppskrenkelser	123	118	127
Trusler	60	30	55
Trusler med kniv	25	13	37

Ofte vil de involverte ha kontakt med barnevernet allerede og avsnittet opplever at det er utfordringer knyttet til å finne riktige tiltak for den enkelte, gitt barnevernets begrensede muligheter til tiltak som ikke er frivillige. Det er også mange saker hvor det brukes våpen med stort skadepotensiale, f.eks. kniv og machete.

Når det gjelder mistenkte mellom 15 og 18 år, faller disse ofte "mellom to stoler". Barnevernstiltakene er ikke tilstrekkelige og de strenge vilkårene for fengsling ikke oppfylt. Avsnittet har imidlertid fått medhold i fengsling og dom på ubetinget fengsel for to av de mest aktive ungdommene, noe som har resultert i en markant nedgang i kriminalitet i bydelen hvor disse er hjemmehørende. Fengslinger av mindreårige er for øvrig krevende ressursmessig og må gjøre innenfor knappe tidsfrister. I tillegg er det få varetekts- og soningsplasser ved ungdomsenhetene.

Det er en utfordring at de involverte i sakene i større grad enn tidligere ikke ønsker å anmelde/forklare seg for politiet. Dette gjelder bl.a. barnevernsansatte som selv er å anse som fornærmet i en volds- eller trussel sak. Når det gjelder andre vitner/fornærmede er det også her en tendens at de ikke ønsker å forklare seg av frykt for hevnoppgjør. Det ble opplyst at det i disse sakene var viktig å ivareta disse slik at de fikk en god opplevelse i kontakten med politiet. Forebyggende avsnitt har for øvrig et eget trygghetsprogram som skal bl.a. bidra til dette.

Fristoppnåelse per oktober 2021:

	2019	2020	2021
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid	78	51	37,9
% avgjort innen 42 dager	50 %	60 %	63 %
Oppklaringsprosent	74 %	77 %	78 %

Vi har fått opplyst at ENØ hadde måloppnåelse for saksbehandlingstid for U18-sakene for hele 2021 med unntak av juni.

Når det gjelder saksbehandlingstid og måloppnåelse har politidistriktet opplyst følgende:

Hovedårsaken til resultatet er alvorlige og ressurskrevende voldssaker som preger porteføljen, noe som også er også ventet fremover. Det ser ut til at vi får flere alvorlige voldssaker hvor yngre er involvert, altså flere under 15 år, enn tidligere. Dette er et inntrykk fra det siste halve året. Det dreier seg blant annet om ran hvor det utøves vold og trusler, og/eller konflikter hvor det utøves vold og/eller trusler. Om dette inntrykket vil stå seg, er uklart. Dette utfordrer oss på flere måter. Det utfordrer politiets innsats som sådan da det er begrenset hva vi får gjort, men det er noe politiet bruker saksbehandlingstid på. Dette har direkte innvirkning på resultatoppfølgingen vår i PSV da det ofte har kjent gjerningsperson.

4. Mishandling i nære relasjoner

Samarbeidet med barnevernstjenesten i bydelene i Oslo kommune er hovedsakelig godt. Det er imidlertid store variasjoner i antall mottatte henvendelser og anmeldelser fra bydel til bydel. Dette har sin årsak blant annet i at Oslo kommune ikke har en egen instans som koordinerer og leder barnverntjenestene i bydelene. I noen tilfeller er politiet av den oppfatning at barneverntjenesten burde varslet politiet på et tidligere tidspunkt.

Siden oktober i år har ENØ hatt et samarbeid med skolene i utsatte områder og Egal teater med forestillingen "Sinnamannen". Allerede nå kan man registrere at barn selv melder fra om vold i nære relasjoner og at de aktuelle barnevern i de utsatte områdene får flere meldinger.

Når en sak kommer inn til seksjonen er det en innarbeidet rutine at alt av registersøk gjøres ved oppstart i etterforskningen. Påfølgende uke følges spørsmål om registrert våpen på noen av de involverte i de innkomne sakene opp.

Ved ENØ er det et tett og godt samarbeid mellom etterforskningsseksjon for vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd og seksjon for risikoanalyse og kriminalitetsforebygging av vold i nære relasjoner (RISK). RISK benytter blant annet risikovurderingsverktøyet SARA for alle partnervoldsaker som meldes inn til seksjonen, samt for enhet sentrum. I saker der straffbare forhold er anmeldt, eller planlegges anmeldt, gjennomfører RISK som hovedregel samtaler med fornærmede, mistenkte og ev andre etter at forklaring er avgitt. I sjeldne tilfeller, der fornærmede er for redd, svak eller sårbar til å la seg avhøre, kan RISK foreta støttesamtaler og psykologisk trygging av fornærmede før avhør. I slike samtaler er straffbare forhold ikke tema for samtalen. RISK loggfører informasjon i sine saker i eget prosjektrom i kriminalregisteret (jf. politiregisterforskriften § 47-1). Helseopplysninger føres i eget, godkjent datasystem utenfor politisystemene.

I tillegg til arbeid med enkeltsaker har seksjonen foretatt overordnede analyser som viser at mange av dem som er mistenkt i saker om vold i nære relasjoner, også er involvert i annen kriminalitet.

Vurderingen av kontaktforbud med elektronisk kontroll/omvendt voldsalarm (OVA) som beskyttelsestiltak inngår som ukentlig rutine ved RISK, etterforskningsseksjonen og ved påtaleavsnittet. RISK har ikke hatt mange saker i sin portefølje der dette ansees nyttig eller adekvat. ENØ evner å sette inn gode, tilstrekkelige tiltak i sakenes tidlige fase. På den måten avverges eskalering av risiko.

Fungerende politiinspektør Trine Dyngeland Leiros har opplyst at når det gjelder kontaktforbud med elektronisk kontroll, rapporteres dette ukentlig ved enheten. Statistikk føres i et Excel-skjema og fremkommer ikke av etterforskningsplanen i Indicia eller av straffesaksdokumentene i BL.

I forhold til bemanning og kompetanse ga ENØ ved forrige inspeksjon uttrykk for at hadde fått flere alvorlige saker overført fra FEE, som enheten ikke var dimensjonert for å etterforske på en tilfredsstillende måte. Dette oppfattes nå annerledes ved ENØ. De sakene som overføres er forholdsvis enkle saker som krever få etterforskningskritt. Det er jurister og etterforskere ved seksjon for vold i nære relasjoner som har ansvaret for disse sakene. Arbeidet med disse sakene fører til skjerpet oppmerksomhet rettet mot denne type lovbrudd, samt kompetanse til å inkludere seksuallovbrudd der det kan være aktuelt i de mishandlingssakene som avsnittet arbeider med. Ordningen med overføring av én voldtektssak per uke fra FEE til GDE har medført at saksbehandlingstiden for voldtektssaker har gått ned. I Oslo politidistrikt er det fortsatt en markant økning i antall seksuallovbrudd slik at ordningen med overføring av saksansvar for voldtektssaker etter all sannsynlighet vil bli videreført.

5. Seksuallovbruddsaker

Fra politiets skriftlige redegjørelse hitsettes:

Per 091121 er det registrert 100 saker innen sakstypen seksuallovbrudd ved ENØ. 76 av disse er ved Etterforskningsseksjonen, 24 ved seksjon for Vold i nære. 26 av de 100 sakene er

seksuelt krenkende atferd. 19 saker er voldtekt til samleie. 18 saker er seksuell handling uten samtykke.

Saker i statistikkgruppe 1464, 1452, 1420, 1401 og 1461 håndteres av juristene ved VNR. Etterforskningsansvaret er fordelt på begge etterforskningsseksjonene.

Seksuallovbruddsaker har høy prioritet. Det vil derfor sjeldent være et dilemma eller spørsmål om prioritering opp mot etterforskningskapasitet for dette typen lovbrudd. Det finnes ingen spesiell kompetanse på området på Etterforskningsseksjonen utover en generalistkompetanse fra PHS. Ved påtaleseksjonen er det egne jurister som har fagansvar for seksuallovbrudd.

Det vises for øvrig til punkt 4 ovenfor, til ordningen med overføring av en voldtektssak per uke fra FEE til GDE samt ENØs erfaringer med denne ordningen. Videre vises til samme punkt og til at det er jurister ved seksjon for vold i nære som får påtaleansvar for de overførte voldtektssakene.

6. Økonomisaker

ENØ har redegjort skriftlig for enhetens behandling av økonomisaker. Det er etter det opplyste jurister fra generelt påtaleavsnitt som får påtaleansvar for disse sakene. Det er ingen jurister ved ENØ dedikert til slike saker.

Det er i den skriftlige redegjørelsen opplyst at denne ordningen per i dag fungerer bra. I møtet med juristene ved generelt påtaleavsnitt ble det imidlertid gitt uttrykk for at det er ønskelig at noen spesialisere seg på området, både på etterforskningsiden og påtale. Dette fordi disse sakene erfaringsmessig kan ta mye tid og krever en annen kompetanse enn andre kriminalitetstyper.

7. Menneskehandel og arbeidsmarkedskriminalitet

Saker som gjelder menneskehandel etterforskes i Oslo politidistrikt av FEE. Menneskehandelsavsnittet på FEE har ikke et eget analyseavsnitt eller en innhentingsenhet som tilfører (egne) saker til enheten. Innsatsen mot menneskehandel og etterforskning av denne sakstypen i Oslo politidistrikt avhenger således av at FEE får tilført saker fra FUF eller GDE-ene.

Fra ENØs skriftlige redegjørelse hitsettes:

ENØ skal ikke selv etterforske disse sakene, forutsatt ovennevnte subsumsjon, men bidra til avdekking via sitt forebyggende arbeide med risikovurdering og forebygging av vold i nære relasjoner (RISK) og gjennom etterforskning på begge seksjoner. Det er i OPD iverksatt et arbeid på tvers av FEE/FUF/GDE for å avdekke flere saker i kategorien menneskehandel og arbeidslivskriminalitet og det pågår et arbeid med utarbeidelse av en handlingsplan. Kriminalitetsområdet krever at enhetens syn fenomenforståelse for å avdekke og identifisere ofre for menneskehandel eller sosial dumping. Det er enda ikke iverksatt rutiner for informasjonsutveksling til FEE/FUF.

I det innledende møtet under inspeksjonens første dag holdt Lene Wold, RISK, et innlegg om menneskehandel og vold i nære relasjoner. Hun pekte på at voldsutøvere i partnervoldssaker i svært stor grad også er involvert i annen kriminalitet, som vold og trusler samt narkotikakriminalitet, og at det også er mistanke om menneskehandel og tilknytning til kriminelle nettverk/gjeng i en del slike saker. Det ble for øvrig opplyst at politiet erfarer at fornærmede regelmessig ikke ønsker hjelp fra politiet av ulike årsaker, som relasjon til mistenkte, trusler, vold eller tvang, utnyttelse eller avhengighet.

Vi er for øvrig kjent med prosjektet som Oslo politidistrikt planlegger for 2022 og som gjelder menneskehandel og utnyttelse av arbeidskraft. Oslo statsadvokatembeter vi følge dette med interesse.

8. IKT-kriminalitet

IKT-kriminalitet er en kriminalitetstype som er prioritert politisk og også av den høyere påtalemyndighet, jf. Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv RA-2021-1 avsnitt V nummer 1. I nevnte rundskriv uttales; *"Denne kriminaliteten er sterkt økende i omfang og kompleksitet, men relativt få lovbrudd straffefølges. For å kunne avdekke flere alvorlige straffbare forhold, er det nødvendig å legge til rette for mer samarbeid mellom politidistriktene, Kripos, Økokrim og næringslivet. Sakene krever høy teknologisk kompetanse. Politiet må rette oppmerksomhet mot sikring og bruk av digitale bevis"*.

Politiet har i den skriftlige redegjørelsen forut for inspeksjonen redegjort for sakstyper som trekkes av ENØ innenfor kategorien IKT-kriminalitet. ENØ har et eget avsnitt for digitalt politiarbeid (ADPA). ADPA er en støttefunksjon for de lokale avsnittene, og trekker derfor selv ikke saker. Sakene etterforskes ved de lokale avsnittene. ADPA støtter arbeidet med enhetens til enhver tid prioriterte saker; alvorlige voldssaker og narkotikasaker, som oftest knyttet til gjengkriminalitet, gjerningspersoner under 18 år og mishandling i nære relasjoner. Det hitsettes fra politiets redegjørelse;

Arbeidsoppgavene består da av sikring av mobile enheter, tilrettelegging for innholdsanalyse, forestå tekniske analyser og etterforskning på internett. I tillegg har enheten overtatt flere seksuallovbruddssaker der ADPA bistår med sikring av mobile enheter og identifisering av overgrepssbilder i sikret materiale, evt. trusler om bildespredning.

Det er behov for kompetanseheving, men den største utfordringen for å opprettholde den faglige utviklingen innen digital etterforskning er å rekruttere og beholde kvalifisert personell. ADPA har formalkompetanse til å kunne jobbe med de nevnte bestemmelsene som enheten trekker, men mangler erfaring på for eksempel hacking, eller erfaring med saker som er tillagt funksjonell driftsenhet, for eksempel datainnbrudd. Per d.d. etterforsker derfor ENØ ikke hacking- eller datainnbruddssaker. Det er ennå ikke gitt at de geografiske driftsenhetene vil få et ansvar for alvorlige lovbrudd innen såkalt IKT-kriminalitet.

9. Statistikk

Vi har forut for inspeksjonen bedt ENØ om å fremlegge statistikk for blant annet mottatte anmeldelser, positive påtaleavgjørelser og henleggelse, for å se om det er endring ved enheten fra tidligere inspeksjoner.

Tallene nedenfor gjelder hele enheten, både seksjon for generell etterforskning og for seksjon for vold i nære relasjoner.

Mottatte anmeldelser

Når det gjelder mottatte anmeldelser ved ENØ for 2020 frem til inspeksjonsdato, er det en nedgang med 749 saker i antall mottatte anmeldelser fra 2020 (7205 saker) til 2021 (6459 saker), som igjen er en ytterligere nedgang i antall mottatte anmeldelser fra 2019 og 2018.

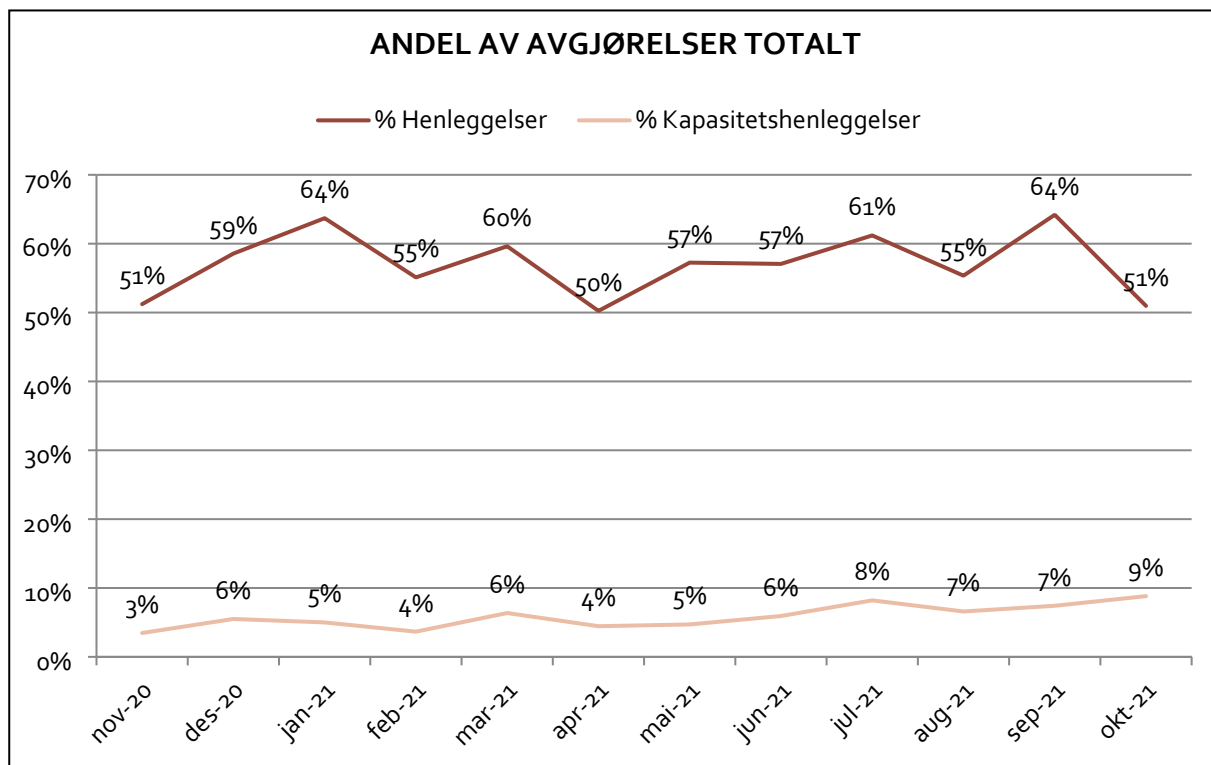
Positive påtaleavgjørelser

For positive påtaleavgjørelser fra 2020 og frem til inspeksjonsdato 2021, er det opplyst at av ENØs mottatte anmeldelser er omkring 40 % av sakene avgjort med positiv påtaleavgjørelse i 2020, og omkring 37 % er avgjort med positive påtaleavgjørelser hittil i år. Omkring 60 % av de mottatte anmeldelsene ble henlagt i 2020, og omkring 53 % er henlagt hittil i 2021.

Kapasitetshenleggelse

Når det gjelder henleggelse, har vi bedt særlig om tall for kapasitetshenleggelse, og da fordelt på saker der mistenkte er kjent gjerningsperson og der mistenkte er en ukjent person.

Skjemaet nedenfor illustrerer antall og utvikling i kapasitetshenleggelse sett i forhold til det totale antall henleggelse ved ENØ.

Hittil i år (tom okt.21) har det blitt avgjort 5816 saker, hvorav 3337 (57 %) er henlagt, og 355 (6 %) er henlagt på kapasitet. Det fremgår av tabellen over at 3% av henleggelsene var på kapasitet i november 2020, mot 9 % i oktober 2021. Det har for Oslo politidistrikt vært et uttalt mål å redusere antall kapasitetshenleggelse. Vi er derfor bekymret for økningen på ENØ og politidistriktet må selv se nærmere på hvilke saker som henlegges og hvorfor. Kapasitetshenleggelse vil for øvrig være et tema for vår inspeksjon av Oslo politidistrikt i 2022.

Når det gjelder kapasitetshenleggelse, har vi bedt om statistikk for henholdsvis sak med ukjent og med kjent gjerningsperson, se under:

	HIÅ-2020	HIÅ-2021
Ukjent gjerningsperson	121	93
Kjent gjerningsperson	439	262
SUM	560	355

Som man ser var det langt flere kapasitetshenleggelse med kjent gjerningsperson i 2020 enn hittil i år, hvilket er bra.

Når det gjelder hvilke sakstyper som henlegges på grunn av kapasitet, er det opplyst at 45 % av sakene gjelder bedragerier. Det er altså i all hovedsak saker som gjelder vinningskriminalitet som henlegges på grunn av kapasitet. Vi har imidlertid merket oss at også en del saker som gjelder trusler og hensynsløs adferd henlegges på dette grunnlaget. I slike saker vil det normalt være kjent gjerningsperson, hvilket tilsier forsiktighet ved bruk av kapasitetshenleggelse.

Antall rettsdager

Vi har også bedt om tall på antall rettsdager (hoved- og ankeforhandlinger for 2020 og frem til inspeksjonsdato 2021, tilståelsessaker med oppmøte og fengslinger med oppmøte (personlig og ved videooverføring). Dette for å kunne få et inntrykk av arbeidsbelastningen for juristene ved enheten.

Påtaleseksjon vold i nære relasjoner:

2020

2021

HF	Antall	83	HF	Antall	69
	Antall dager	213		Antall dager	172,5
AF	Antall	9	AF	Antall	11
	Antall dager	24,5		Antall dager	44,5
TP	Antall	0	TP	Antall	0
	Antall dager	0		Antall dager	0
Førstegangsfengslinger		24	Førstegangsfengslinger		10
Refengslinger		60	Refengslinger		37
Fengslinger - antall dager		21	Fengslinger - antall dager		18

Som man ser hadde juristene i 2020 henholdsvis 213 rettsdager i hovedforhandling, 24,5 rettsdager i ankesakeforhandlinger og 21 rettsdager i fengslingsmøter. Fordeles dette på 13 jurister, er dette rett i underkant av 20 rettsdager per jurist for 2020. For 2021 er antall rettsdager i hovedforhandling 172,5, antall rettsdager i ankeforhandling er 44,5 og antall dager i fengslingsmøter er 18. Fordeles dette på 13 jurister, er dette omkring 18 rettsdager per jurist.

Påtaleseksjon vold i nære relasjoner har imidlertid vært underbemannet siden våren 2021 med mellom 8 og 11 jurister. Belastningen ved rettsmøter har således vært større siden våren 2021. Aktoratbelastningen synes likevel ikke uoverkommelig, selv med vakanser ved påtaleseksjonen. Til dette kommer imidlertid at juristene på seksjon for vold i nære relasjoner også møter i tilrettelagte avhør.

Påtaleseksjon generell:

2020

HF	Antall	347
	Antall dager	508,5
AF	Antall	27
	Antall dager	22
TP	Antall	5
	Antall dager	3,5
Førstegangsfengslinger		77
Refengslinger		83
Fengslinger - antall dager		58

2021

HF	Antall	348
	Antall dager	449
AF	Antall	20
	Antall dager	29
TP	Antall	5
	Antall dager	3
Førstegangsfengslinger		79
Refengslinger		157
Fengslinger - antall dager		78

Hver førstegangsfengsling + refengsling med oppmøte er regnet som 0,5 rettsdag. Resultatet inkluderer alt som er berammet i november

Når det gjelder påtaleseksjon generell, ser man at seksjonen i 2020 hadde 508,5 rettsdager i hovedforhandling, 22 rettsdager i ankeforhandling, 3,5 dager i tilståelsessak med oppmøte og 58 rettsdager i fengslingsmøter. Fordelt på 17 jurister er dette i omkring 35 rettsdager per jurist i 2020. For 2021 er antall rettsdager i hovedforhandling oppgitt å være 449, antall rettsdager i ankeforhandling er 29, antall rettsdager med tilståelsessaker med oppmøte er 3 og antall rettsdager i fengslingsmøte er 78, hvilket innebærer omkring 33 rettsdager dager per jurist hittil i år. Vi er imidlertid gjort oppmerksom på at som følge av vakanser i påtaleseksjon vold i nære relasjoner fra våren 2021, har juristene ved påtaleseksjon generell måttet bistå med oppmøte i tilrettelagte avhør. Den reelle belastningen med rettsoppmøter og tilrettelagte avhør er derfor høyere enn statistikken viser, og en forklaring på økende restanser, jf. nedenfor. Til tross for dette er 33 rettsdager i gjennomsnitt, hvor også fengslinger er medtatt, ikke høyt.

c. Oversikt over ikke-påtaleavgjorte saker (både de som ligger til etterforskning og de som ligger til påtalebehandling) for 2020 og frem til inspeksjonsdato 2021

DESEMBER 2020

	0 - 3 mnd	3 - 12 mnd	Over 12 mnd	SUM
Etterforsker	605	283	9	897
Påtaleansvarlig	275	362	24	661
SUM	880	645	33	1 558

OKTOBER 2021

	0 - 3 mnd	3 - 12 mnd	Over 12 mnd	SUM
Etterforsker	372	183	32	587
Påtaleansvarlig	258	524	55	837
SUM	630	707	87	1 424

Som man ser hadde ENØ totalt 1558 ikke påtaleavgjorte saker i beholdning i desember 2020. Per oktober 2021 var den totale restansen 1424, som tilsier en nedgang fra 2020.

Når det gjelder ikke påtaleavgjorte saker under 3 måneder (0-3 mnd), ser man en nedgang i antall saker fra 2020 til oktober i år. Man ser en økning i ikke påtaleavgjorte saker over 3 måneder fra 645 i 2020 til 707 saker per oktober i år. Når det gjelder ikke påtaleavgjorte saker over 12 måneder (IPA 12) hadde ENØ i desember 2020 totalt 33 saker, mens per oktober 2021 hadde ENØ 87 saker over 12 måneder. Det er således en økning i restansene for både saker over 3 måneder og for saker over 12 måneder fra 2020 til i dag.

Når det gjelder fordelingen av 12 månederssakene mellom henholdsvis etterforskning og påtale, ser man at for både 2020 og 2021 ligger det vesentlige av restansene ved påtale. Vi fikk opplyst fra politiinspektør Trine Dyngeland Leiros at per 02.12.2021 har ENØ totalt 91 ikke påtaleavgjorte saker over 12 måneder, hvorav 33 av sakene ligger på etterforskning og 58 på påtale. Av de totalt 91 sakene, ligger 57 saker på generell etterforskning og 34 saker på seksjon for vold i nære.

Vi fikk under oppsummeringsmøtet med ENØ 02.12.2021 opplyst fra politiinspektør Bente Gerner, påtaleseksjon generell, at årsaken til restansene ved påtaleseksjon generell er at man mot slutten av 2020 hadde en rekke restanseaksjoner for å bygge ned ENØS restanser. Aksjonene medførte økt aktoratbelastning våren 2021. Videre ble tidligere berammede saker, som var utsatt som følge av Covid19-pandemien, berammet på nytt i samme periode. Det er først fra september 2021 at man har begynt å jobbe med påtaleavgjørelser igjen. Til dette kommer at juristene ved påtaleseksjon generell har måttet avlaste påtaleseksjon vold i nære relasjoner med tilrettelagte avhør. Når det gjelder påtaleseksjon vold i nære relasjoner, har denne som nevnt vært underbemannet siden våren 2021.

Saksbehandlingstiden for saker med særskilt frist (straffeloven §§ 272, 273, 274 første ledd og saker med lovbrutere under 18 år, samlet og fordelt på påtale og etterforskning for 2020 og frem til inspeksjonsdato

Nedenfor er en illustrasjon av ENØs voldssaker med særskilt frist:

	Etterforsker	Påtale	Totalt
2020	58	27	86
2021	54	35	89

Gjennomsnittlig antall dager

Som man ser holder ENØ en saksbehandlingstid på voldssaker med frist under måltall for både 2020 og 2021, som er bra. Når det gjelder ungdomssaker med frist, vises til punkt 2, ovenfor.

10. Gjennomgang av saker - mishandling i nære relasjoner

Fire av statsadvokatene som deltok i inspeksjonen av ENØ har gjennomgått mishandlingssaker for hhv. juni 2020 og juni 2021. Sakene ble gjennomgått med utgangspunkt i en sjekkliste. Vi gjennomgikk til sammen 34 saker; hhv. 15 saker fra 2020 og 19 saker fra 2021.

Det forelå etterforskningsplan i Indicia i samtlige av de gjennomgåtte sakene. Planene fremstår som levende dokumenter, og er i det vesentlige utfylt i samsvar med retningslinjer fra riksadvokaten i brev av 30.03.2015. Det eneste som jevnlig "mangler" er frister for utførelse av oppgaver, samt at det i enkelte saker mangler angivelse av hvem som er ansvarlig påtaleleder (PÅL) og politifaglig etterforskningsleder (PEL) for saken.

De fleste av de gjennomgåtte sakene var anmeldt av barnevernet. Det var derfor kun i noen få av de gjennomgåtte sakene at det var gjennomført politiarbeid på stedet (PPS). I sakene der dette var gjort, var patruljenes arbeid på stedet godt.

Vi har ikke sett vurderinger av kontaktforbud med elektronisk kontroll, såkalt omvendt voldsalarm, i straffesaksdokumentene i noen av sakene vi gjennomgikk. Vi viser imidlertid til punkt 3 ovenfor. Det vises til Riksadvokatens rundskriv RA-2019-2 avsnitt 5.1 hvor det fremkommer at kontaktforbud med elektronisk kontroll skal vurderes i saker om mishandling i nære relasjoner. Dette gjelder ikke bare overtredelse av straffeloven § 282 og § 283, men også ved overtredelse av andre bestemmelser i straffeloven såfremt det er en nær relasjon mellom lovbrøyer og fornærmede, for eksempel trusler, seksuelle krenkelses og freds- og frihetskrenkelses. Det fremkommer videre at dersom kontaktforbud med elektronisk kontroll likevel ikke påstås i saker som angitt ovenfor, skal det sørges for notoritet omkring vurderingen som er gjort. Beslutningen må derfor nedtegnes og skal følge saken. Vi har fått opplyst at ENØ fører statistikk over disse sakene i et eget Excel-ark. I saker som ender med positiv påtaleavgjørelse, bør det imidlertid være notoritet omkring vurderingen av nødvendigheten av omvendt voldsalarm fremkomme av saksdokumentene i BL.

Vi har også sett på fornærmetavhørene i sakene. Ikke i noen av sakene reagerte vi på at det var tatt for mange eller for lange avhør. Vi synes gjennomgående at etterforskerne er gode til å stille spørsmål knyttet til potensielle bevis, be om beskrivelse av gjenstander og hvor den/de befinner seg, om mulige vitner til hendelser, såkalte "betroelsesvitner". mv. Videre har vi sett at etterforskerne er gode på å få fram om det foreligger et mishandlingsregime. Særlig gjelder dette å få fram konkrete enkeltepisodes. Vi fant også at det stort sett er stilt spørsmål knyttet til hvordan fornærmede hadde det under mishandlingen, og om fornærmede regulerer sin adferd for å unngå ytterligere mishandling.

I forbindelse med gjennomgang av fornærmetavhørene har vi også sett på hvordan eventuelle opplysninger om seksuallovbrudd er håndtert. Gjennomgående er dette fulgt opp på en god måte med oppfølgingsspørsmål.

I enkelte saker, der det fremkommer opplysninger fra mistenkte, vitner eller andre bevis som kan ha betydning for skyld- eller straffespørsmålet i saken, bør det vurderes om det er behov for et oppfølgingsavhør av fornærmede knyttet opp mot akkurat disse opplysningene.

Hovedinntrykket er at mishandlingssakene behandles raskt i startfasen og det gjennomføres en planmessig og god etterforskning. Det er tydelig at ENØ bidrar sterkt til å gi denne sakstypen høy prioritet i Oslo politidistrikt.

Det ble i møtet med juristene som arbeider med mishandling i nære relasjoner opplyst at man i enkelte mishandlingssaker benytter henleggelseskode 103 – intet straffbart forhold bevist. Vi minner riksadvokatens rundskriv RA-2006-3 kapittel VII, hvor det fremkommer at *"Henleggelse fordi intet straffbart forhold anses bevist" forutsetter at etterforskningsresultatet med særlig styrke taler mot at det er begått et straffbart forhold"*.

11. Gjennomgang av saker – voldtektssaker

Vi har sett på 25 saker, som i hovedsak var ferdig etterforsket og henlagt av politiet. Noen saker, som var klagebehandlet ved Oslo statsadvokatembeter med opprettholdelse eller utferdiget tiltale herfra, ble ikke gjennomgått.

Fokus ved gjennomgangen var hovedsakelig fremdriften fra anmeldelsestidspunktet frem til påtaleavgjørelsen, om etterforskningen fremsto relevant og tilstrekkelig, samt en noe overfladisk kvalitetsvurdering av avhør.

Gjennomgående er inntrykket at sakene er behandlet på en god måte, og at fremdriften har vært tilfredsstillende. Flere avhør ga inntrykk av gode oppfølgingsspørsmål og konfrontasjoner med annen informasjon i saken. Det var ingen åpenbare mangler ved etterforskningen som vi reagerte på.

12. Punkter til videre oppfølging

- ENØ har ikke gjennomført systematisk erfaringslæring i 2021. Dette er en viktig læringsarena for etterforskere og jurister og bør prioriteres for 2022.
- Tiltaler i saker med gjerningspersoner under 18 år (U18) sendes ikke tingretten for berømmelse hvis ungdomsjuristene ikke selv har kapasitet til å aktorere saken innenfor rettens frist på 6 uker. Dette må opphøre. Problematikken bør løftes til Felles påtale, som kan vurdere å drøfte dette med tingretten (berømmelsessystemet, forhåndsberamme).
- Enheten må iverksette nødvendige tiltak for å redusere kapasitetshenleggelsene.
- ENØs restanser i anmeldte saker over 3 måneder og anmeldte saker over 12 måneder øker. Det er derfor viktig å holde fast ved og fortsatt utvikle/tilpasse prosesser som er positive for restansehåndteringen.

Det bes om at Oslo politidistrikt innen 31. januar 2022 utarbeider en samlet plan for hvordan de ovennevnte punkter tenkes fulgt opp og med tidsperspektivet for dette.

Vi ønsker enheten lykke til med det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen
OSLO STATSADVOKATEMBETER

Ingrid Vormeland Salte
statsadvokat

Nina Prebe
førstestatsadvokat

Nina Prebe
førstestatsadvokat

Ingrid Vormeland Salte
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Politidirektoratet
Riksadvokaten

Fridtjof Nansens vei 14-16
Postboks 2102 Vika

0369
0125

OSLO
OSLO

Mottakere

Oslo politidistrikt

Postboks 2093 Vika

0125

OSLO